

HERBEZINNING GEMEENTEN OP DURE AFVALVERBRANDING

Het besluit van de VAM om af te koersen op vuilverbranding dateert reeds van april 1986. Dit besluit kwam voort uit een soort overlevingsstrategie. Het provinciale beleid van Drente richtte zich op het beëindigen van het storten van afval afkomstig van buiten de provincie. Het komposteerbedrijf VAM bestond niet meer. Meer dan 90 % van het afval werd gestort. De koers van de provincie betekende een rechtstreekse bedreiging voor de VAM als bedrijf in Wijster. De keus van de VAM voor een 'grootschalige technologische oplossing' (verbranden) ter beperking van het stortvolume was in die zin zowel voor het bedrijf als voor de politiek een interessante oplossing. Niet het verwerken maar het storten van afval lag politiek gevoelig. Het VAM-plan werd door het provinciaal bestuur dan ook positief beoordeeld. Wel vond men dat de VAM haar stelling dat deze verwerking 'tegen maatschappelijk acceptabele kosten' mogelijk was, nader moest onderbouwen.

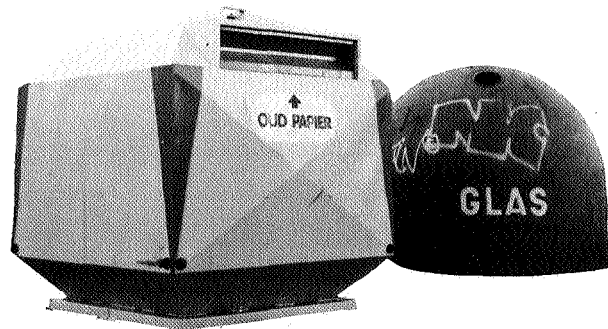
Nulde-rapport

De VAM moest ook de gemeenten als kontractpartners overtuigen van het nut van deze koerswijziging. Het beleidsvoornemen van de provincie Drente gaf voor de gemeenten die hun vuil afvoerden naar de VAM nog geen sterke aanleiding om tot actie over te gaan. De langlopende contracten gaven velen namelijk de zekerheid dat zij nog geruime tijd relatief goedkoop hun afval bij de VAM konden storten. De basis voor wijziging van deze houding werd bereikt na het uitkomen van het zogenaamde 'Nulde-rapport' in april 1987. In dit VAM-rapport werd de verbrandingskoers verder uitgewerkt en financieel 'onderbouwd'. Via verbranding zou de hoeveelheid te storten afval dusdanig afnemen dat de huidige kontractpartners ook in de toekomst hun afval naar Wijster zouden mogen blijven afvoeren. De kosten voor de te verbranden fractie waren

bij centrale verwerking op basis van een aanvoer van 720.000 ton per jaar, volgens het Nulde rapport, nog niet eens f 20,- per ton! Het totale verwerkingstarief kwam volgens dit rapport uit op cirka f 60,- per ton. Dit was meer dan de toen geldende storttarieven maar die zouden in de toekomst ongetwijfeld gaan stijgen. De financiële consequenties van verbranding leken bij een grootschalige opzet volgens dit rapport dan ook allerzins aanvaardbaar.

Voor buitenstaanders was het berekende verwerkingstarief een verbazingwekkend laag bedrag. De algemeen geldende tarieven voor vuilverbranding elders lagen op dat moment al veel hoger terwijl die installaties nog niet waren ingericht met moderne (dure) rookgasreinigingsinstallaties.

De VAM wist het merendeel van de kontractpartners met dit meesterlijke rekenwerk echter te overtuigen. De kontractpartners besloten zich achter de verbrandingskoers te scharen. De VAM wilde dit echter ook juridisch vastgelegd zien en besloot daartoe de gemeenten zogenaamde 'beginselovereenkomsten' voor te leggen. Deze overeenkomst had het karakter van een soort voorlopige koopovereenkomst voor het leveren van vuil aan de verbrandingsinstallatie. De overeenkomst suggereert dat gemeenten zich verplichten tot het tekenen van het uiteindelijke kontract voor 1 januari 1991. Een nogal merkwaardige manier van zaken doen. Over de uiteindelijke verwerkingsprijs laat deze overeenkomst zich namelijk niet uit. Dat lijkt dus op een soort 'koop tegen elke prijs'. De meeste (maar niet alle) kontractpartners hebben deze contracten ondertekend. Tot grote verbazing van de milieubeweging overigens. Gemeenten die jarenlang hun best deden om hun afvalverwerking zo goedkoop mogelijk te houden en elk dubbeltje verhoging van de VAM-storttarieven dwarsboonden, gingen nu opeens - bijna blindelings - akkoord met deze koerswijziging.

Reinder Hoekstra

De discussie over vuilverbranding is in Drente hoog opgeblaaid. De provincie zal naar verwachting rond deze tijd een ontwerpbeschikking voor een nieuwe vuilverbrander in Wijster afgeven op grond van de Afvalstoffenwet. Dat zal ongetwijfeld opnieuw leiden tot een brievenbus vol bezwaarschriften vanuit de omwonenden, verenigd in de Stichting tegen Vuilverbranding. Maar of dat veel aan de zaak zal veranderen, valt te betwijfelen. Belangrijker in dit verband is de vraag of de gemeenten nog wel zo happig zullen zijn op deze vuilverbrander nu het verzet ertegen zo is gegroeid. Het prijskaartje van de afvalverbranding is bovendien langzamerhand een bedrag geworden waar bestuurders normaal toch wel rode oortjes van krijgen.

Stijgende kosten

Sindsdien is de verwerkingsprijs voor verbranding bij de VAM door verschillende oorzaken enorm gestegen. Op dit moment gaat de VAM voor haar nieuwe installatie uit van een verwerkingsstarief voor de restfractie van circa f 200,- per ton afval. De werkelijke kosten voor het deel van het afval dat wordt verbrand zijn nog hoger (f 250,- à f 300,- per ton). Een veelvoud van het bedrag uit het Nulde-rapport. Volgens de VAM valt deze tariefsverhoging te verklaren uit het feit dat er een veel geavanceerdere rookgasreinigingsinstallatie gebouwd moet worden. Door de dioxine-schandalen bij de andere installaties heeft de overheid de uitstootnormen het afgelopen jaar aanzienlijk aangescherpt. Dit verklaart echter maar een deel van de prijsverhoging. De VAM ging namelijk in het Nulde-rapport uit van een totale investeringslast van zo'n f 270 miljoen. De extra kosten voor rookgasreiniging als gevolg van de nieuwe overheidsnormen bedragen naar schatting zo'n f 200 miljoen.

Met de nieuwe rookgasreinigingsinstallatie erbij zou de totale investeringslast dus moeten uitkomen op zo'n f 470 miljoen. Maar volgens de meest recente opgave van de VAM bedragen de investeringslasten voor de vuilverbrander nu reeds f 700 miljoen. Achteraf beschouwd zat het Nulde-rapport er dus gigantisch naast. Maar dit rapport heeft wel veel gemeenten over de drempel geholpen bij de ondertekening van de 'be-ginselovereenkomst'. Alle aanleiding voor een stevige discussie tussen VAM en gemeenten zou je denken. Maar daar is vreemd genoeg nog geen sprake van. Er zijn blijkbaar andere redenen om de ingezette koers te blijven ondersteunen. Zou verbranding misschien zoveel milieu-voordeel opleveren dat de extra kosten voor lief worden genomen?

Milieu

Zowel de rijksoverheid, de provinciale overheid als de VAM presenteren verbranding als een oplossing die 'goed' is voor het milieu. De Milieuraad Drenthe heeft hier altijd haar vraagtekens bij geplaatst. Die vraagtekens zijn door de aanscherping van de emissienormen niet verdwenen.

Het verbranden van afval met energieopwekking staat op gespannen voet met het streven naar meer preventie en hergebruik. De VAM hanteerde in haar oorspronkelijke plannen veel te lage prognoses voor preventie en hergebruik en rekende zich op die manier rijk aan afval. De geplande overcapaciteit dreigde daardoor een aanzuigende werking op afval uit te oefenen en hergebruik te frustreren. Na aandringen van de milieubeweging, Provinciale Staten van Drenthe en kritisch gemeenten heeft de VAM de prognoses voor preventie en hergebruik aanzienlijk moeten aanscherpen. Het huidige provinciale aanvoerscenario, waarbij de VAM met de geplande verwerkingscapaciteit een regiofunctie voor de vier noordelijke provincies moet vervullen, ziet er wat dit betreft een stuk redelijker uit.

Verbranding blijft echter altijd een grote gok. Een verbrandingsinstallatie wordt over circa 15 jaar afgeschreven. Maar de toekomstige afvalaanvoer is een zeer onvoorspelbare faktor. Bovendien lenen de belangrijkste energiedragers uit het afval (papier en kunststof) zich in principe ook voor hergebruik. De toekomst van de afvalaanvoer en het hergebruik is moeilijk voorspelbaar maar hangt natuurlijk ook af van de politieke wil. Het grootste gevaar van verbranding vormt wellicht de maatschappelijke uitstraling die er van uitgaat. Het lijkt een oplossing voor het afvalprobleem. Afval dat verbrand is, lijkt voor het oog ver-

dwenen. Maar je kunt niet tegelijk verbranden en het afvalaanbod reduceren tot nul. Als alle geplande nieuwe installatie(s) er eenmaal staan, zou een pleidooi voor een stringent preventiebeleid – bijvoorbeeld tegen de immense hoop overbodige verpakkingsmaterialen – wel eens aan kracht kunnen verliezen. Het opschrift 'on-schadelijk in de vuilverbranding' op kunststofverpakkingen doet voor de toekomst het ergste vrezen.

Verbranden of storten

Daar komt bij dat het milieuvoordeel van verbranden boven storten absoluut niet vaststaat. Een gedegen onderbouwing van de keuze voor verbranding ontbreekt nog steeds. Verbranden leidt tot lucht-, bodem- en grondwaterverontreiniging. Storten leidt tot bodem- en grondwaterverontreiniging. De aard van de verontreinigingen en de mate waarin ze optreden zijn moeilijk vergelijkbaar. De verontreiniging door storten is wellicht beter beheersbaar, maar vergt wel een 'eeuwigdurende nazorg'. Verbranden leidt tot grotere gezondheidsrisico's dan storten (verontreinigde lucht kun je niet weigeren). Waar je vanuit milieuoogpunt de voorkeur aan moet geven blijft voorsalsnog een vraag. In het Milieueffect Rapport (MER) dat is gemaakt bij het vaststellen van het afvalbeleid van de provincie Drenthe is geprobeerd hierop een antwoord te geven. De conclusie uit dit rapport luidt als volgt:

'Een vergelijking hiervan en het uitspreken van een voorkeur is moeilijk; beide keuzen bezitten negatieve milieueffekten. Een afweging aan de hand van objectieve criteria is derhalve niet goed mogelijk. Andere overwegingen zullen dan ook een belangrijke rol spelen (doelmatigheid, economische aspecten, realiseerbaarheid, frustratie hergebruik door verbranden, beheersbaarheid emissies e.d.).'

Het Lokatie Milieueffect Rapport, dat door de VAM is opgesteld, laat de vraag of verbranden minder milieueffecten veroorzaakt dan storten wijselijk buiten beschouwing. Dat is onterecht. Op het VAM-terrein is op het moment dat de VAM wil starten met verbranden al cirka 15 miljoen ton afval gestort. Op dit stortterrein ontbreken tot op heden afdoende beschermende voorzieningen. Een algemene vergelijking tussen verbranden en storten gaat voor deze lokatie daarom niet op.

Het verbranden levert gerekend over 15 jaar een stortreductie op van cirka 4 miljoen ton afval hetgeen neerkomt op een ruimtebeslag van cirka 25 hectare. Het argument van te groot ruimtebeslag kan als men een en ander in verhouding ziet nooit zwaarwegend zijn. De verdubbeling van de N37 tussen Hoogeveen en Emmen vraagt bijvoorbeeld al zo'n 45 hectare. De uitbreiding van militaire terreinen in Drente zelfs meer dan 1000 hectare.

Eeuwige nazorg

Ook het probleem van de eeuwigdurende nazorg is met de keus voor verbranding niet te ondervangen. De slak en asresten (waarin een belangrijk deel van de schadelijke componenten uit het afval zijn gekoncentreerd) zullen als chemisch afval worden gestort.

Bovendien zitten we in het geval Wijster reeds nu al met deze nazorg opgescheept. Opvallend is dat de VAM geen saneringsmaatregelen voor de bestaande grondwaterverontreiniging in haar plannen heeft meegenomen. De VAM meet in dit geval dus duidelijk met twee maten.

Vanuit doelmatigheidsoverwegingen gezien, geniet storten de voorkeur. Het gecontroleerd storten – zo nodig met een betonnen onderafdichting – is goedkoper dan verbranden. Bij dezelfde verwerkingstarieven zou er dan meer geld voor hergebruik en preventie vrijgemaakt kunnen worden. Bovendien is met storten een veel flexibeler beleid te voeren in relatie tot preventie en hergebruik.

Hergebruik en preventie

Wie dat allemaal bedenkt, zal zich afvragen wat de rijksoverheid in hemelsnaam beweegt zo hard aan te koersen op uitbreiding van de verbrandingscapaciteit.

Zeker de gemeenten horen zich dat op dit moment af te vragen. Zij dragen immers de eindverantwoordelijkheid voor de extra kosten die de keuze voor verbranden met zich meebrengt.

Voordat een gemeente een VAM-kontract tekent dient er dan ook een betere onderbouwing op tafel te komen voor de keus voor verbranden. Het verschil tussen de voorspelde tarieven uit het Nulde-rapport en de werkelijke tarieven geeft daar alle aanleiding voor.

En ook al zou deze onderbouwing uitvallen in het voordeel van verbranden dan dient de hoeveelheid aan te leveren afval open gelaten te worden. Gemeenten dienen absolute vrijheid te hebben om te allen tijde preventie en hergebruik van afval de voorkeur te kunnen geven boven afvoer naar een verbrandingsinstallatie.

Tariefsverhoging

Het bovenstaande is overigens geen pleidooi voor lagere verwerkingstarieven dan die nu door de VAM zijn voorgesteld. Alleen al het bekend maken van deze toekomstige tarieven betekent een enorme stimulans voor preventie en hergebruik. De gescheiden inzameling van groente-, fruit- en tuinafval is sindsdien bijna overal een geaccepteerd feit. Maar ook verantwoord storten brengt hogere kosten met zich mee. En de tarieven zijn op dit moment voor de gemeenten het meest effectieve middel om de sterke groei van de hoeveelheid afval aan te pakken. Een tariefverhoging in dezelfde orde van grootte is zeer gewenst.

Wat dit betreft verdienen diegenen die pleiten voor verbranding een groot compliment. Het verzet tegen tariefstijging is doorbroken. Er dient echter geen enkele onzekerheid te bestaan over de vraag of dit geld ook goed wordt besteed. De gemeentebestuurders horen geen kontract met de VAM te tekenen zolang niet vaststaat dat verbranden inderdaad de beste keus is voor het milieu. Het is de vraag of dat bewijs is te leveren.

Reinder Hoekstra is beleidsmedewerker afval bij de Milieuraad Drenthe.

VAM stortplaats te Wijster